

[Afghanistan Digital Library](#)

adl0999

<http://hdl.handle.net/2333.1/gtht780v>

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (<http://afghanistandl.nyu.edu/>). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser.

When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

۱۳۱۶

پښتو ژبه

(د پښتو ټولنې نثريات)

لمړی ټوک

(۱)

تالیف:

(د عالیقدر صالح محمد خان)

د پښتو مېټر

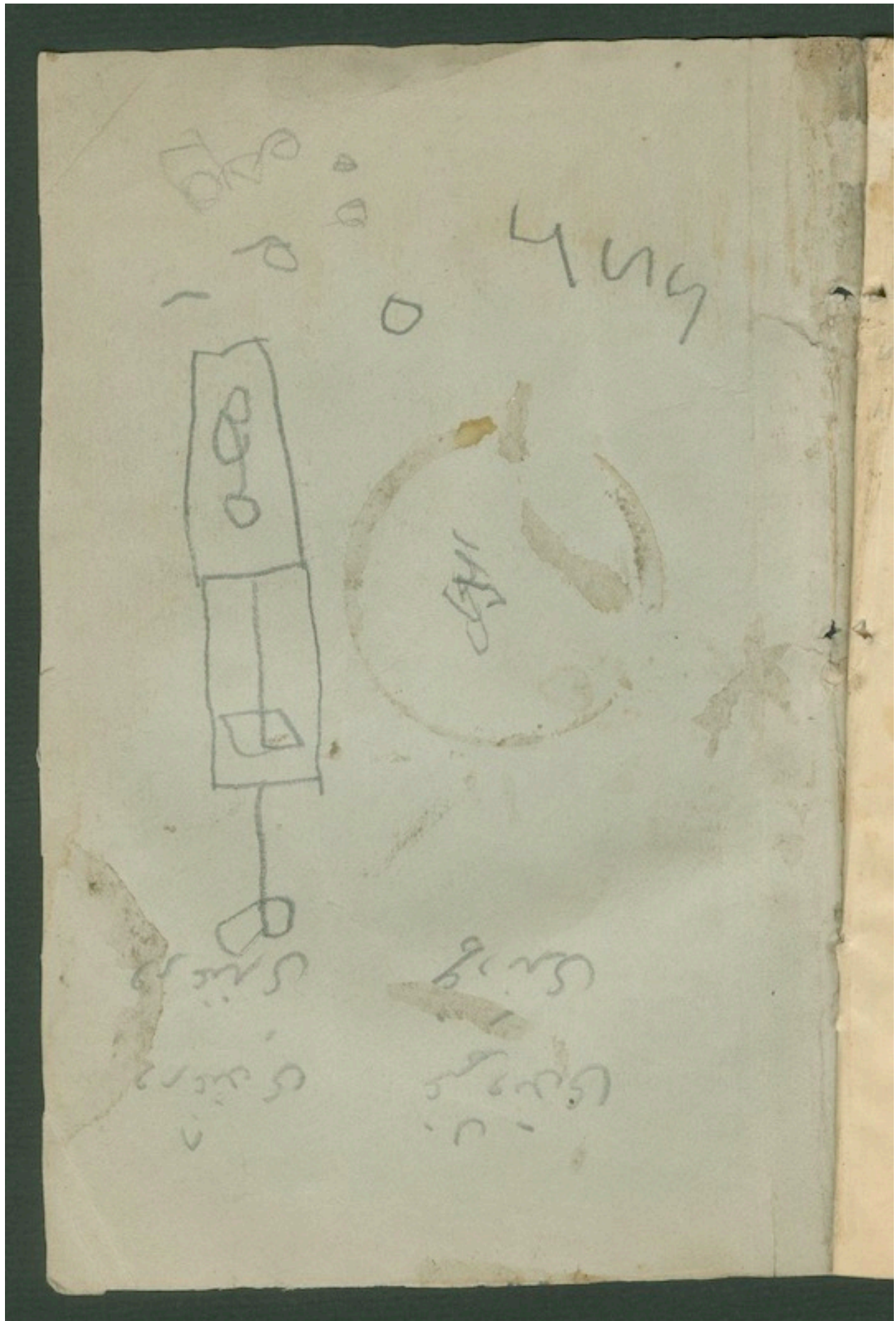
چېرې رونه دوره کې د ښاغلي نرملی
اعلیٰ حضرت المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه

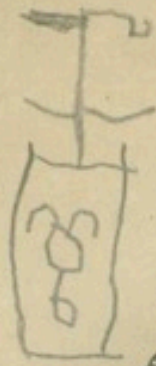
په امر د ع، ج سردار محمد نعیم خان وزیر معنا

طبع او نشر سو

(د کابل عمومی مطبعه)

۱۳۱۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

حروف مخصوصه افغانی

(حرف)	(تلفظ)	(مثال)	(معنی)
ت	ته	تُول	همه
ش	شه	خلوړ	چهار
خ	خه	پنځه	پنج
د	دال	دُودۍ	نان
ر	رے	خر	خاکي
ږ	ږے	ږیره	ریش
ښ	ښین	ښی	راست
ڼ	ڼون	کین	چپ

ن ن ن
ا ا ا
و و و
ه ه ه
ل ل ل
م م م
ن ن ن
و و و
ه ه ه
ل ل ل
م م م

(۹۷۰)

(ت ۱۶) فی مسو

۵ - (۵) سپتامبر ۱۹۵۰

جاءت في (٦) من مئة ، - ١

(کندیش) یمن (خوابی) هندی

[illegible]

جستہ = ۷-۷ (۷-۷) ۷-۷

بهتره = $\frac{1}{2} (x + y)$ (میانگین حسابی)

یہ ہے، کہ جی = جی، جی، جی

$$T = \alpha$$

مجلس عمومی (روز یکشنبه) از ابراهیم شیرازی و شمس الدین

$\frac{1}{2} \times 10 = 5$

١٥٠ = ١٥٠

۱-۲

١١٩

11/29

h r n q i h h

$\frac{1}{\sqrt{2}}$

3000

خبر گند کوی د غبر بول	نمودند برپا همه این کلام
و غلام تر هسم بنکاره یی	بشمن بود نیز طاهر
د مئاو پنا ره دی	بتصدیق آن خضم دارد
موی پی دونه شو و لوی یی	اگر ما قادیم از غلو بیت
ستاله لاری یوشلید یی	ز راه تو بعد است ملامت
در سول پان مودی پونیو	قدم از پی مصلحت کند
مستوخانه موشند ی کینو	نمودیم شرفا سجود یی
ته موی پسته که در شمع	تو ما بکن باز یی
در سول پان موی پسته	براه رسول کریم سلیم
چه گزادی فحش که موی پسته	که تا جلد عالم ای جهان
دلوی نی نسی است و ل	نیشه حدی کل دایمان

د اخبره و هر پوه تر ښکاره ده	د اخبره و هر پوه تر ښکاره ده
چې د هر تېر شېرې خوشې شي	چې د هر تېر شېرې خوشې شي
ولياك اوليكې يې پخپله شي	ولياك اوليكې يې پخپله شي
نښې لومړتوب او پوره والې	نښې لومړتوب او پوره والې
درلودلای - او د پردې له	درلودلای - او د پردې له
ادري نښې وټلای - پټولو	ادري نښې وټلای - پټولو
تېروكي د نړۍ د اخبره خبره	تېروكي د نړۍ د اخبره خبره
منځه سوې ده - اړيخ پټولو	منځه سوې ده - اړيخ پټولو
نه لري -	نه لري -

د پښتانه مېني (افغانستان)	د پښتانه مېني (افغانستان)
د پيرى مېراني او پوره	د پيرى مېراني او پوره

د اخبره و هر پوه تر ښکاره ده
 چې د هر تېر شېرې خوشې شي
 ولياك اوليكې يې پخپله شي
 نښې لومړتوب او پوره والې
 درلودلای - او د پردې له
 ادري نښې وټلای - پټولو
 تېروكي د نړۍ د اخبره خبره
 منځه سوې ده - اړيخ پټولو
 نه لري -

د پښتانه مېني (افغانستان)
 د پيرى مېراني او پوره

500A F

۵

پوسه تو مریالی و خپلوسیمه	کامل شمشیر زنی را بهسیایگان
والوته خرگنده کړی دی	خود ظاهر کرده
چی توله به مڼي- بویه چی	که همه قبول دارند- باید که
د اسی مڼو وچ تهر ترده	چنین پر قوت و بازو دار قوم شش
پخوا به نژدی کی په ښو بللی	ازین در دنیا بخوبی یاد
او په لویو تولو اکیو کی گنلی	و از سلطه های کلان شمرده
سوی وای- دونه دی چی	میشند- مگر چونکه
بښت دهره تولى کتی هر خولک	اساس فوائد عمومی را هر کس
نسی اینو وای- لمړی مشر	نمی تواند نهاد- کلان اول
د تیر غوا سړی چی په کښته	قوم می خواهد- که به ترقی
پورته د خپلی مینی پوه	و تنزل مملکت خود دانسته

او پیر تپول پوهنه د مشر توب	د به حکمت کلانی
پوهاند وی -	فهمیده باشد -
دادی تن و سرخ چی لمړی پک	اینست امر و زکړه اول وقت
د پښتانه د ټولو اکی بلل	سلطنت افغان گفته
کی بی - مشر یا دار پښتانه	میشود - صاحب کلان افغان
(الغازی امیر امان الله) چی پیر	(غازی امیر امان الله خان) که به
کلوز وی او پیر پوهاند پلار	نعمت سر و بعلم و فهم پیر
د تیر سو و او او سنیو پښتنو	افغانان گذشته و حالی
دی په دی راز د	است - باین طرز
لومړتا به د خپل ټبر	ترقی قوم خود
او د ودائی د خپلی مینی	و آبادی وطن خود

دادا حمد سور قلم دی

دادا سلم سپین کاغذ دی

دادا سلم سور قلم دی

دادا خان لوی آس دی

دادا هلك تور قلم دی

دادا خان کجنی مؤتر دی

دادا پستو سبق دی

دادا هلك بنه قلم دی

دادا خان تور لرگی دی

دادا لوی تور مېزدی

دادا خان لوی مؤتر دی

هو غه آن ←

هغه آن ←

دغه این ←

دا این ←

دا قلم دغه قلم هغه هلك

هو غه سړي دغه كتاب دامشوانی

هغه مېر دغه چوکی هو غه قلم

در فارسی برای بعید آن و برای قریب این اشاره کرده‌اند
مگر در افغانی برای قریب بعید و دو اشاره کرده‌اند. هغه
اشاره بعید و هو غه بعید تر دغه اشاره قریب و ا قریب تر.

دغه ښه سړی دی ، دغه لوی قلم دی .

هغه سور قلم دی ، دا پخنی قلم دی .

دا د خان موټر دی ، دغه لوی لړکی دی .

دغه لوی مېز دی ، دغه ښه کتاب دی .

دغه داسلم سور قلم دی ، دا تور لړکی دی .

دغه د احمد تور قلم دی ، دغه سور قلم دی .

هغه تګ تور قلم دی ، دغه تګ سپین کاغذ دی

هغه تګ ژیر قلم دی ، دا تګ سپین قلم دی .

دغه داسلم لوی قلم دی ، هغه تګ سور قلم دی .

تګ برای تاکید نگه می آید ، چون تګ تور (بسیار سیاه)
تګ سور (بسیار سرخ) تګ سپین (بسیار سفید)

۱۰

زه ، ما (من) مون (ما)

ته ، تا (تو) تاسی ، تاسو (شما)

دی ، ده (او) دوی (ایشان)

دے ، هغه (او) مونت

را - رن

در افغانی برای هر واحد و ضمیر میباشد ، که هر کدام در محل خود استعمال میشود .

(ما ، تا ، ده) با صیغه فعل ماضی متعدی استعمال میشود
(زه ، ته ، دی) در باقی حالات . ورنه غلط میشود .

ما بجم غلط است - زه بجم درست است { وقت شود که غلط نشود
زه ویل غلط است - ما ویل درست است

(مفرد)	(جمع)
زه بنم (من میروم)	موب جو (ما میرویم)
ته بنه (تو میروی)	تاسی بنی (شما میروید)
دی بنی (او می رود)	دوی بنی (ایشان میروند)
دا بنی (این زن می رود)	

دی چیری بنی ؟	دوی چیری بنی ؟
ته چیری بنه ؟	تاسی چیری بنی ؟
زه چیری بنم ؟	موب چیری جو ؟
ته کورته بنه ؟	تاسی کورته بنی ؟
دی کورته بنی ؟	دوی کورته بنی ؟
دا کورته بنی ؟ (مؤنث)	

فعل حال از مصدر تلل خلاف القیاس (بنی) می آید .

زہ خم	ماوویل ^(۱)
تہ سنج	تاوویل
دی جی	دہ وویل
دا جی (مؤنث)	دے وویل (مؤنث)
مور جو	مور وویل
تاسی جی	تاسی وویل
دوی جی	دوی وویل

ماخہ وویل ؟	تاوویل دی جی
تاخہ وویل ؟	ماوویل زہ خم
دہ خہ وویل ؟	دہ وویل تہ سنج
دے خہ وویل ؟	دے وویل دی جی

(۱) در فعل ماضی متعدی بہ لحاظ فاعل در خود فعل تغیر نمیشود .
 اگر مفرد باشد با ہمہ مفرد ، و اگر جمع باشد با ہمہ جمع ، و اگر مذکر باشد
 با ہمہ مذکر و اگر مؤنث با ہمہ مؤنث سے آید .

زه قلم اَخْلَمَ ما قلم واخیست
ته قلم اَخْلے ؟ تا قلم واخیست
دی قلم اَخْلِی ؟ ده قلم واخیست

مور قلم اَخْلُو مور قلم واخیست
تاسی قلم اَخْلِی ؟ تاسی قلم واخیست
دوی قلم اَخْلِی دوی قلم واخیست

ته قلم اَخْلے ؟ هُوَ زه قلم اَخْلَمَ
تاسی قلم اَخْلِی ؟ هُوَ مور قلم اَخْلُو
دوی قلم اَخْلِی ؟ هُوَ دوی قلم اَخْلِی

۱۴

زما (ازمن)	زموږ (ازما)
ستا (ازتو)	ستاسې، ستاسو (از)
دده (ازان مرد)	ددوی (ازایشان)
دډی (ازین ښځه)	
دهغه (ازان ښځه)	

زما کتاب	زموږ کتاب
ستا کتاب	ستاسې کتاب
دده کتاب	ددوی کتاب
دډی کوږ	
دهغه کوږ	

این ضماړ اضافی منفصل می باشد .

داستا کتاب دی؟ داژما کتاب نردی
دادده کتاب دی؟ دادده کتاب نردی
دغه ستاسی لرگی دی؟ دغه زمور لرگی نردی
داددوی کوردی؟ داددوی کورنردی
داژمور مېزدی؟ داژمور مېزنردی
ستا نومر خه دی؟ ژمانوم عبدالله دی
ستا کورچیر دی؟ زما کورپه ده افغانانو کی دی
ستاسی قلمر خه سو؟ زمور قلم وړک سو
ستاسی کتاب خه سو؟ زموز کتاب دغه دی
دغه سړی زمور دمکتب چپراسی دی

زما قلم خه سو؟ قلم می خه سو؟

زمور قلم خه سو؟ قلم مو خه سو؟

ستا قلم خه سو؟ قلم د خه سو؟

ستاسی قلم خه سو؟ قلم مو خه سو؟

دده قلم خه سو؟ قلم یه خه سو؟

ددوی قلم خه سو؟ قلم یه خه سو؟

(۱) ضما منفصل اضافی قبل از مضاف می آید.
(۲) ضما متصل اضافی بعد از مضاف می آید.
مؤ: جمع شکلم و جمع مخاطب مشترک است.
ضمیر واحد غائب را (یه) و جمع آنرا (یله) مینویسند.

زما کتاب راکه = کتاب می راکه (گِزِه)

زموږ کتاب راکه = کتاب مو راکه

ستا کتاب دَرکَم؟ = کتاب دِ دَرکَم؟

ستاسی کتاب درکَم؟ = کتاب مو درکَم؟

دده کتاب ورکه = کتاب یه ورکه

ددوی کتاب ورکه = کتاب یه ورکه

لږ لږ

موږ ته راسه

ما ته راسه

تاسی ته درسم؟

تا ته درسم؟

دوی ته ورسه

ده ته ورسه

این کلمات اگر با فعل متعدی بیاید ضمیر متصل
مفعولی و اگر با فعل لازمی بیاید معنی طرف را
میدهد { دا = برای تکلم
در = برای مخاطب
ور = برای غائب

ته هلت ورسه تاسی هلت ورسى
زه هلت ورسَم ؟ موږ هلت ورسو ؟
دى هلت ورسى ؟ دوى هلت ورسى ؟

زه ورسَم ؟ موږ ورسو ؟
زه چيرى ورسَم ؟ موږ چيرى ورسو ؟
ته هلت ورسه تاسی هلت ورسى
زه دلته درسَم ؟ موږ دلته درسو ؟
ته دلته راسه تاسی دلته راسى
دى چيرى ورسى ؟ دوى چيرى ورسى ؟

هلت (آخا)، دلته (اينجا)، چيرى (کجا)،

احمد! دلته راسه چیری درسم؟

اسلم! هلته ورسه چیری ورسه؟

خان! ژر راسه د سر غلم (آدم)

دلته کښېنه چیری کښېنه؟

هلته مه کښېنه نه کښېنه

ته هم کښېنه زه هم کښېنه

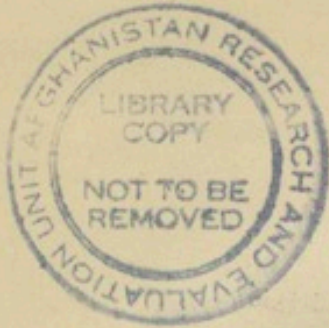
تاسی چیری کښېنی؟ موږ هلته کښېنو

دی دلته کښېنی؟ دی دلته نه کښېنی

دوی چیری کښېنی دوی هلته کښېنی

کښېنن تل اشته

هغه هلاک شه کوی ؟ هغه هلاک سبق وایي
دغه سړی شه کوی ؟ هغه سړی کار کوی
ته کور ته بڅه ؟ زه کور ته نه ځم
دی چیری بڅی ؟ دی مسجد ته بڅی
ته چیری بڅه ؟ زه مکتب ته ځم
دا هلاک شه کوی ؟ دا هلاک سبق لوی
تاسی چیری بڅی ؟ موږ کور ته ځو
دغه تور قلم دی ؟ دغه تور قلم نه دی
دغه خوږ خټکی دی ؟ دغه خوږ خټکی نه دی
دا لوی مېر دی ؟ دغه لوی مېر نه دی
دغه سور قلم دی ؟ دغه سور قلم نه دی

مذکر و مؤنث

در افغانی برخلاف فارسی فسق مذکر و مؤنث می‌باشد، مثلاً در فارسی اگر گفته شود (آمد) معلوم نمی‌شود که مرد آمد یا زن. در افغانی براس مرد (راغی) و براس زن (راغله) گفته می‌شود، این از وسعت زبان افغانی است که مانند عربی دارای تذکیر و تانیث است.

در اسما و ذیروح مذکر و مؤنث آن سهولت فهمیده می‌شود، البته در غیر ذیروح اشکالی برای غیر اهل زبان پیدا می‌شود، مگر برای مؤنث علامه مقرر است که از آن شناخته می‌شود (تفصیل آن در کتاب صرف و نحو توضیح شده) در اینجا مختصراً بیان می‌شود: اسم مذکر علامه ندارد. علامات مؤنث فیلاً می‌باشد: ۱- در آخر بر اسم که (ی) باشد و ماقبل آن (نزدیکی) باشد.

چون: خولی (کلاه) بگمهی (دستار) مشواخی (دوات)

دودی (نان) تبی (تاوه کلی)

۲- در آخر بر اسم که (ه) باشد. چون: توره (شمیر)

چاره (کار) سترگه (چشم) پزه (بینی) بخجکه (زین)

۳ - در آخر هر اسم که الف باشد، چون : دُنا (روشنی)،

بُرْئِئِنا (برق)، بنوروا (شوربا)، شادِشت (مُلاکَمرا)

۴ - در آخر هر اسم که (ن) باشد (و ماقبل آن زورکی باشد) چون :

سَتَن (سوزن)، مَلَن (دامن)، مِیَوَمَن (مالک)، خَرَمَن

(پوست، چرم)، مِیچَن (دستاس)

بعضی مؤنثات سماعی میباشد که علامه تأنیث ندارد چون :

مِیاشَت (ماه)، لاد (راه)، مَنکَل (پنج)

قاعده : صفت در تذکیر و تأنیث تابع اصل موصوف میباشد،

مثلاً : خَتَکی که مذکر است صفت آن خَوَی (شیرین)

و هندوانه که مؤنث است صفت آن خَوَیه (شیرین)

و صفت مذکر که مؤنث میشود در آخر آن (ه) در آورده ساخته میشود چون :

(خوب = خَوَیه) (تور = تَوَره) (سپین = سپینه)

(مذکر)

(مؤنث)

ختمکی خوب دی

هندوانه خوبه ده

قلم مات سو

مشوانی ماته سوه

دالوی کتاب دی

دالولویه مشوانی ده

قلم سور دی

مشوانی سره ده

داچنی کتاب دی

داچنی کتابچه ده

دامکتب دی

دامدرسه ده

موتر راغی

بگی راغله

زما لاش اړدی

زما پښه اړه ده

دده فح پاك دی

دده خوله پا که ده

دامېز توره دی

داچوکی توره ده

(مذکر)

(مؤنث)

دامبر زور ددی

داچوکی زره ده

لرگی مات سو

لنسته ماته سوه

آسمان صاف دی

منجکه صاف ده

داختکی اوم دی

داهندوانه اومه ده

داختکی پوخ دی

داهندوانه پنجه ده

یوساعت تپرسو

یوه دقیقه تپره سوه

زما بویت نوی دی

زما موچنه نوی ده

ستا کاغذ راغلی و

ستارقه راغلی وه

زموړ موتر راغی

زموړ بگی راغله

دده چاقوت پره دی

دده چاره تپره ده

مفرد و جمع

در افغانی جمع به چند طریق ساخته میشود :

۱ - در آخر اسم مذکر که (و، ی) نباشد، (وَنَ) زیاده
نموده جمع ساخته میشود :

آس (اسپ) آسُون

لاس (دست) لاسُون

غَر (کوه) غَرُون

تُوپ (توپ) تُوپُون

۲ - در آخر اسم مذکر که (ی) ماقبل مفتوح باشد، آن فثه را
به کسره بدل نموده جمع ساخته میشود .

سَمِی (آدم) سَمِی

لَرِگی (چوب) لَرِگی

نَرَمِی (جوان) نَرَمِی

۳- در آخر هر اسم موندت که (ه) باشد و ظاهر خوانده
شود آنرا بیای مجهول بدل نموده جمع ساخته میشود
چون :

خوله (دهن) خوله

پنه (پای) پنه

واله (جوی) وله

و اگر (ه) ظاهر خوانده نشود، بیای معروف

بدل نموده جمع ساخته میشود، چون :

سترکه (چشم) سترگی

پزه (بینی) پزی

فجکه (زین) فجکی

(ه) که ظاهر خوانده میشود بدین شکل (ه، ه) چون : خوله نوشته شود
و که ظاهر خوانده نمیشود بدین صورت (ه، ه) چون سترکه
نوشته شود.

۲۷

حساب

تغیر احاد با عشرات									
عشر احاد	۱۰ لس	۲۰ شیش وینشت	۳۰ دیرش	۴۰ پانچ	۵۰ پنچ	۶۰ چھ	۷۰ سات	۸۰ اٹ	۹۰ نہ
۱ یو	یو	یو	"	"	"	"	"	"	"
۲ دوه	دو	دو	دو	"	"	"	"	"	"
۳ درے	دیر	در	دری	"	"	"	"	"	"
۴ خلور	خور	خبر	خلور	"	"	"	"	"	"
۵ پنچہ	"	"	"	"	"	"	"	"	"
۶ شپڑ	شپار	شپر	"	"	"	"	"	"	"
۷ اوہ	"	"	"	"	"	"	"	"	"
۸ اٹہ	"	"	"	"	"	"	"	"	"
۹ نہ	نونس	نہ	"	"	"	"	"	"	"

(۱) در شپار (۱۶) شپڑ و (لس) ہر دو تغیر خوردہ .

(۲) در نونس (۱۹) نہ و (لس) ہر دو تغیر یافتہ .

یَوَّ قَلَم	یَوَّه مشوائی (۱)
یَوَّ هَلَك	یَوَّه نَجلی
دَوَّه قَلَمُون (قَلَم) (۲)	دَوَّه مشوائی
دَوَّه کِتَابُون (کِتَاب)	دَوَّه کِتَابِی
دَرَّه کِتَاب	دَرَّه کِتَابِی
خَلَوَر کِتَاب	خَلَوَر کِتَابِی
پَنَجَه قَلَم	پَنَجَه مشوائی
شَیْر قَلَم	شَیْر تَحْتِ
اَوَّه قَلَم	اَوَّه تَحْتِ
اَتَه قَلَم	اَتَه مشوائی
نَه قَلَم	نَه مشوائی

(۱) مَوْنَتِ یَوَّ = یَوَّه می آید و مَوْنَتِ دَوَّه = دَوَّه باقی شترکت

(۲) ہر اسم مفرد نہ کر کہ میز اسم عداضافہ از یَوَّ شود آخر آن مفتوح میگردد.

۳۹

کوتی، سر، و پشته، تندى، مخ، شت، غوب

تپک، بارخو، غابن، تالو، لاس، لیچ، ارغوی

نوک، نس، زنگون.

داهلك مخ میخی، دده غابن و ووت، دده تندى

پراخ دى، تاو لیچ ترلی دى؟

زمالاس خوبیری. دده پُرخت شنجکی ختله ده.

ستا لاس پاک دى، دده بارخوسو دى.

دوی دپسه کوتی چکری دى. ستادپسه

کوتی خویش دى؟

اعضا، فوق مذکر سماعی میباشد.

۳۰

۱۰۰۰ = یوزر

۲۰۰۰ = دوه زرہ

۳۰۰۰ = درے زرہ

۴۰۰۰ = خلور زرہ

۵۰۰۰ = پنجہ زرہ

۶۰۰۰ = شپہ زرہ

۷۰۰۰ = اوہ زرہ

۸۰۰۰ = اتہ زرہ

۹۰۰۰ = نہ زرہ

۱۰۰۰۰ = لس زرہ

زرُون = (ہزارہ)

لک = لکُون (لکھا)

کرومی = کُرُون (کرورہ)

ترا وِج شَل رِکعت دِی، قرآن شریف دِپَرش سِپیار
دِی . پس له خَلو پِشت کالِ پُر رسول دِخدای وَحی نازل
سَوِی وه ، پُر خَلو پِشتم کال باندِ پیغمبر
سَوِی دِی . عمر مبارک یه دِری شِپِسته کال و .
پُر دِری شِپِستم کال وفات سَوِی دِی . نه نَوِی
نُومون دِخدایتعالی دِبايد زده وی . قرآن
شریف شِپِره زره و شِپِره سوه و شِپِره شِپِسته آیت
دِی . په دِروِشت کال نازل سَوِی دِی .
یولک خَلو وِشت زره زیات وکم پِکینه
پیغمبران حق دِی .

۳۳

کال دؤوؤلس میاشتی دى :-

- ۱- حسن و حسین = محرم
- ۲- صفره = صفر
- ۳- لمړی خور = ربیع الاول
- ۴- دوهمه خور = ربیع الثانی
- ۵- درېمه خور = جمادى الاول
- ۶- شلرمه خور = جمادى الثانی
- ۷- دخدايتعالی شت میا = رجب
- ۸- برات = شعبان
- ۹- رُوژه = رمضان
- ۱۰- کچنی اختر = شوال
- ۱۱- میانی = ذیقعد
- ۱۲- لوی اختر = ذیحجه

شپېته تائيه يوه دقيقه کيږي - او شپېته
دقيقه يو ساعت دی . خلپرو يشت ساعت
يو شوا زور کيږي . هفته اووه روځي ده :-
شنبه ، یکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه
چارشنبه ، پنجشنبه ، جمعه .
مياشت دېرش روځي ده .
ځني مياشتي نويشت روځي وي .
او شمسي مياشتي ځني اته ويشت روځي او ځني
نويشت روځي او ځني دېرش ، او ځني يو دېرش
او ځني دو دېرش روځي وي .

۳۴

د حسن و حسین د میاشتی په لمړۍ روج هجري
سنه نوې کېږي . یاندي ، تر پنخوا یو عدد زیاتېږي
سرب کال چه سنه یوزر د رې سوه شپږ پنځوس
ده ، بل کال یوزر د رې سوه اوږه پنځوس
کېږي .

صفه (دوهمه) میاشت د کال ده ، د لمړۍ
خور په دوولسمه رسول د خدای پیدا سوي وو .
او د وفات روج په هم دغه دوولسمه
وه .

د صفت عددی د آخر نمر (م) که ما قبل آن زور کی باشد آورده میشود .
و اگر در آخر آن (ه) باشد حذف میشود چون در سیم ، پنجم و در نونث
آن در آخر (ه) زیاده میشود چون دوهمه ، در سیمه ، پنجمه و در (ه)
دوه نوشته میشود چون دوهمه ، دوهمه .

۳۵

جلور فصل دادی :-

پسرلی = بھار .

دوہنی (ووری) = تابستان .

منی = خزان .

ژمی = زمستان

دکابل ژمی خوراسووی ، واوڑہ اوری قول

غرُون تَک سَپین وی .

دکابل مکتبون اومدر سے پد ژمی رخصتی پری .

دقندھارا وجلال آباد مکتبون پد دوہنی رخصتی پری .

پد منی میوے دیری وی ، انگور ، خٹکی ، هند پانچیری .

۳۶

آسمان، لَمَر، سَيُورِي، سَتُورِي، اُورِيخ،
تالنده، بَرېشنا، ژلي، واوړه .
په لَمَر رُوخ رُونه وي، او په سَيُورِي شپه رُونه وي .
د شپې په آسمان كې سَتُورِي، جليزې .
آسمان په سَتُور وېشايسته دي .
په ژمي اُورِيخ وي، لمر پټ وي، باران، واوړاوي .
ساره وي، په پسرلي بڼه هوا وي، اُورِيخ بُشُوري . كله
باران اوژلي اوړي . كله بَرېشنا وي . تالنده وي .
كله سَره وُزَر غُونه (قوس قزح) وي .
په پسرلي گلان غوړيږي، مِيړي لنگيږي، وړي
او مَر غومي هَو سِيړي .

۳۷

مُور	مندی
خُور	خُوندی
پَلار	پَلَرُون
وَرُور	وَرُون
اکا (تَره)	اکاگان (تَرُون)
نیکه	نیکهگان
انا	اناکانی

بنه نروی دمور اوپلا رطاعت کوی، اود مشور
خدمت کوی، اوپر کشر و سر شفقت .
تہ و رور لرے؟ ہوزہ و رور لرہ .
تہ و رورون لرے؟ زہ ذوہ و رورون لرہ، مشر
و رورمی پدمکت کی معلم کی، اوکشر و رورمی شاگرد دی سبق دای
ستائیکہ ژوندی دی؟ بلے! زمانیکہ ژوندی دی سیکال حج تہ تللی دی

جمع مُور = مندی وغیرہ خلاف القیاس آمدہ .

۳۸

زُوی	،	زامن
لور	،	لوفی
لمسی	،	(لمسی، لمسیان)
وراره	،	ورپرون
ورپره	،	ورپره گانی
خوری	،	خوریان
خورجه	،	خورنجه گانی

ستا اکا (توره) خوزامن لری؟ زما اکا دره زامن لری
اوذومے لوفی، دغه هلاک زما ووراره دی، دابل می
خوری دی. زه دوه خوریان لره، او یوه خورجه.
عبدالله خان زما سکه تربور دی.
دغه تجلی ستا خه ده؟ دغه تجلی زما ویرپره ده.
دغه هلاک دهغه سهری لمسی دی، اودا تجلی یه لمسی ده.
زما دنیکه بهر لمسیان دی او دپری لمسیانی.

۳۹

کوتی، سر، و پشته، تندی، مخ، خت، غوب

تپک، بارخو، غابن، تالو، لاس، لیچ، ارغوی

نوک، نس، زنگون.

داهلک مخ میخی، دده غابن و ووت، دده تندی

پراخ دی، تاولی لیچ ترلی دی؟

زمالاس خوبیری. دده پُرخت شنجکی ختله ده.

ستا لاس پاک دی، دده بارخوسودی.

دوی دپسه کوتی پنکری دی. ستادپسه

کوتی خوبن دی؟

اعضا، فوق مذکر سماعی میباشد.

۴۰

غارِه ، پَرِه ، سَترگه ، خوله ، ژِبِه

شُونده ، زَنه ، زامِه ، اُوبِه ، مَلارِ
سَب رَح الدَره سَوَن تانِه سَم

پِشا ، پَنِه ، گوتِه ، رَتَلِه ، پُونده
بِت پَی اَسِت سَوِي پَی

دَا دِ پَسْتُولُو ی مَتَل دِی ، چِه : خیلِه خوله قِلاده

هم بلا . دَاسلم خان غارِه اُوبده ده ، زَنیه لِنده ده .

سَترگی یه توری دِی ، شُونده یه سَرِه ده .

پَسْتونِه ژِبِه ده .

عسک ، مَلاترِلِه ده ، توپک یه پِه اُوبِه کی دِی ،

پَلَنده یه پِه شاده ، ژَر ژَر جی ، یو وارِ پَنِه

اخلی ، بیا کِنِه پَنِه ، مخاخ گوری !

اعضاء فوق مؤنث میباشد .

خولی (۱) پیچہ (۲) بگری، سدری، کرتی
 کمیس (خت) پرتوگ، دوپتہ، پرونی (تگری)
 بوت، بوتون - موزہ، موزے، موچنہ، موچنی
 پنہ، پنہ (چلی، چوتہ، چوتی)

سری پیچہ پرتوگ، یا خولی پرتوگ، بگری تری
 پیچہ پرونی پرتوگ.

تہ بوتون پہ پینو کو، کہ موزے؟ زہ نیم بوتی
 پہ پینو کو، داسمی موچنی پہ پینو کو، دی
 چوتی (چلی) پہ پینو کو، دغہ بوت زما
 پرنہ لوی دی، دا ژیرہ موزہ تنگہ ده.
 دغہ اصلہ ده.

(۱) خولی = مطلق کلاه (۲) پیچہ کلاه مویدار کہ از پوست باشد.

۴۲

دا گیس پُرمالوی دی، غارہ یہ خورار تہ دہ .
دا پرتوگ اُورد دی، ہغہ پرتوگ لند دی .
د دے کوٹ لستوفی لند دی، د دے کوٹ
غارہ تنگہ دہ، ہغہ بل کوٹ راکہ، زما پیخہ
راورہ، کمہ پیخہ؟ تورہ پیخہ می راورہ: (د دے
گیس گند تنگ دی) دغہ خولی لودہ، ہغہ خولی زما
پُرس برابرہ (اصلہ) دہ .

خان نن تورہ بگہی تر لہدہ، زما سپینہ لنگی
خوبہ دہ، ستا خنگ خولی خوبہ دہ؟
زما تکہ تورہ پیخہ خوبہ دہ، زما زرينہ خولی
نہ دہ خوبہ، سادہ خولی می خوبہ دہ .

۴۳

زما دریشی راوړه ، بوتون می هم راوړه .
هغه تور کوټ ، اوسپن پتلون می راوړه .
دلاس تور لرگی می هم راوړه .
دغه خولی می واخله ، هغه پیڅه می راوړه .
هغه ژیر بوتون می رنگه ، شریه پاکه .
دا توری موزے یوسه . هغه ژیری موزے
راوړه . ژر سه ناوخته سو ، ساعت می راکه .
دسمال می څه سو ؟ خو بجه دی ؟
اته بجه دی په لس دقیقه کم !
لس دقیقه کم اته بجه دی !
اتو مجوته لس دقیقه پاته دی !

۴۴

شپه، رُوخ، سهار، خابست، غرمکی، غرمه،
ماپښين، مازدگر، ماښام، ماخستن، نیمه شپه
پېشلی، سهار مال، د اذان وخت .
لمړۍ خاته - لمړۍ لوبده - نن، پرون، وړمه رُوخ
برای، وړمه شپه، په شپه تیاره وی، خلق
خراغان (دیوے) لگوی .

د برق خراغان لگیری . په آسمان کی ستوری
خلیری . په شپه خلق آرام او خوب کوی، ښه سړی
په نیمه شپه را کښې د تلجد لمونځ کوی قول خلق بید
وی دی د خدای سره راز و نیاز کوی خپل حاجتونه
څښی غواړی . رُوخ په لمړۍ وښاړنه وی، خلق کارونه
کوی، هلکان مکتوبه او مامورین اداره ترڅی، کاسبناکسونه
کوی، په شواړونکی پنځه واره لمونځ فرض دی :-
سهار، ما پښین، مازدگر، ماښام، ماخستن .

(۱) سور، سپین، تور، ژیر، شین .
 (۲) زرغون (ابی، چُنیا، خر، برگ (البق)
 زما سور قلم خرسو؟ زماسره مشوانی خرسو؟
 تاسپین کاغذ خکی؟ تاسپینه تخت خکره؟
 داتک تور قلم دی، داتک توره تخت ده
 دغه ژیر کاغذ دی، دغه تکه ژیره تخت ده
 اسمان تک شین دی، محک تکه شنده
 زرغون قلم، زرغونه مشوانی، ابی قلم، ابی مشوانی
 چُنیا قلم، چُنیا مشوانی، خر قلم، خر مشوانی
 برگ قلم، برگ مشوانی .

- (۱) برای تاکید رنگهای اول لفظ (تک) می آید .
 (۲) بارنگهای دوم (تک) استعمال میشود و نیز (ابی، چُنیا)
 باندگرومونت یکسان استعمال میشود، فرق نمی کند .

۴۶
 ستن ، سیم ، سپنسی ، غوته ، تنی (۱)
 غمراشه (۲)

زما دکیس (خت) غوته شلبد لبده ، ستن
 او سپنسی را وړه ویه کنده ، داستن سیم
 ندلری ، بله را وړه ، داستن پنده ده ، نری را وړه .
 ددے کیس غاره لوده ، خیاط ته ور وړه چه
 کچنی یه کی ، او غمراشه یه هم جوړه کی . دبوته تنی
 وتره ، دکوت غوتی وتره ، دکرتی د غاری غوته وتره
 غوتی دو تره . دلستونی غوته وتره ، غمراشه یه شلبد لبده
 ویه کنده ، تنگیم و کنده ، چه بیا ونه شلبدی .

(۱) تنی = بند که از رشته باشد چون بند بوت ، و یا د پیر این اطفال
 بند از نخ می آویزند مگر برای تکه هم استعمال میشود .
 (۲) غمراشه (کاج) .

۴۶

شیدے، مستے، شلومبے
 پوٹھ، پڑوی، کوچی
 زہ ہرہ رُوخ شیدے خورم، زما شیدے خوی
 دی۔ تہ پڑوی خورے؟ یہ زہ کوچی خورم۔
 پہ دے دکی کی شیدے دی کہ مستے؟ شیدک دی۔
 داشلومبے تروے دی، وردگ شلومبے (تروے) بولی۔
 شلومبے پہ غمک کی شارپی۔
 پہ پسرلی چہ، مالدار (پونڈہ)، راسپی، شیدے،
 خربڑی، (۱) اربہ (۲) پوٹھ، مستے، شلومبے
 کوچی، خورا پڑوی۔

- (۱) خربڑی = شیر خامیکہ در دوع دوشیدہ و آمینختہ باشد۔
 (۲) اربہ = فندہ (کاتہ یاتی، کنڈیاتی = شیر اول نومذاسے
 کفہ از ان می سازد۔

غَنَم، اُورِه، جَواری (جوار)، ماش (مَی)، غَوِی^(۱)
 اُرشِی، وِریجی، غوبنی، مالِگه^(۲)
 زَمورِ پِد وِطَن کی: غَنَم، اُرشِی، وِریجی، جَواری،
 ماش (مَی)، خورا دِ پِریبِری .
 بِلایان = وِریجی، غوبنی، پیروی، غَمینِه دُودِی^{خور}
 خواران = بِنوروا، باقی، شلومبِی، سُوئِسک^{مُون}،
 اُربوشینِه دُودِی خوری .
 (پلاؤ)، دَنری وِریجُو شَخه پَنخوی، او (کِجری)، دِپَنده
 وِریجُو شَخه پَنخوی (پاتی)، دَماشو شَخه پَنخوی .
 داپاتی تَرِیوَدی، دابنورواترِوه ده، مالِگه یِه دِپَرده ده .
 دغَبنه غَوِی پلاودی، دغَبنه غَوِی حلواده .

(۱) اسماء فوق مذکر سماعی میباشد (۲) اسماء مذکور مونث میباشد .

Page Not
Available

پَسَه (مَو)، غوا، غوی، اوش، ازگری، وری،

سپهرلی، مہر، وزہ (مُرغومی، و مرغومی)

بَنکَر - لَم (زبہ)

دَدِے پَسَه لَم لَوی دَی، داد لاندی مَبَدی .

دا ازگری نارے وھی، یَو بَنکَر یَه کُوب دَی، یَو بَنکَر
هَغَد وری مَبَدِ رَوی، دا توره وزہ کُوب دَی .

دَغَدِ پَرَه غوا یَو مَن شید مے کوی، دَژ پری غوا بَنے

شیدی وی . هَغَد تَو رَغوی یَو مے کوی، دایوَه جَوَه

غوا پی دَی . اوش لوی بار وری، غرغَم مے وھی، جَوَز

خوری . دامتَل دَی : چپا خَبار وری خَوَل یَه جَوَز دَی

پیشانی - ع

پیشی ، پیشو

سپی ، مُورِک

شرموش (لبوه) پیرانک ، زمری ، بزو
زمری دپربنا ایسته ، زره ور ، غبستلی حیوان دی
پیرانک ترزمری کچی دی ، زموزد وطن پیرغروکی

پیرانگان دپردی . سپی وفاداره حیوان دی ،
رَمه ، کور ، ساتی . پیشی پهرکوزکی وی ، موژ

نیشی ! کُخنیان هلکان لُوبی اومینه

ورسره کوی . لبوه ، مبردی اویسون داری ، چه

گدسی نقصان رسوی ، درمے سپی یه نه پربودی ،

شیمی یه دامتلی دی : شرموش خرواری ؟ باد و باران !

راهن
کرک - ۱۲ - ۲

۵۲
 چرک، چرک، هیل، زرک، کوتره، کرک (ممرز)
 چوئک، توئک، سارک، کارک، کاغی، پوس، پک، پانیه گین
 کبک، کبک، کبک، کبک، کبک، کبک، کبک، کبک

چرک اذان کوی، چرک هگی، آچوی، هیل، هم، پوئو
 اوهم، پوچه، باندی، گری، نرک، بنه، سره، مشوک، لری
 سر، پنے، لری، بنه، تگ، کوی، بنه، نار، وهی
 توئک، پو، پسر، لی، راجی، پو، کور، روکی، دختو، خالی
 جو، روی، هگی، پک، آچوی، چیمان، باسی، بیایر، تخی
 سارک، هم، دتو، نو، پو، رخت، راجی، کچیری، مخ، پید
 جنک، ورسره، کوی، تپوسان، پو، هوا، اتن، آچوی، بنه
 آوازون، کوی، دپو، لوز، لوزی

باله و بندر

۴۳

زما دریشی راوړه ، بوتون می هم راوړه .
هغه تور کوټ ، اوسپین پتلون می راوړه .
دلاس تور لرگی می هم راوړه .
دغه خولی می واخله ، هغه پنځه می راوړه .
هغه ژیر بوتون می رنگه ، بښه پاکه .
دا توری موزے یو س . هغه ژیری موزے
راوړه . ژر سه ناوخته سو ، ساعت می راکه .
دسمال می څه سو ؟ څو بچے دی ؟
اته بچے دی په لس دقیقه کم !
لس دقیقه کم اته بچے دی !
اتو بجو ته لس دقیقه پاته دی !

۵۴

مېړۍ، مېچ، غالبوزه (غوښه)، غوماشه (ميا)
لېم، منگور (مار)، وږبه (کيکه)

مېړان درې ډوله دي: (۱) ښانگور مېړۍ (۲) تور
مېړۍ (۳) سور کي مېړۍ. مېړان ښه اتفاق لري.
د ژمي ازوغ په دوبي ټولوي او غارت په وړي، په
ژمي نه راوړي. دامتل دي.

(مېړۍ ترخان لوی باروړي)

لېم کله کله د مېړانو په غار کي وي. د اهم متل دي:
(لېم ته په ويل کوچ، لکي په پرشا واروله)

غالبوزه، ښه کور جوړوي، ډېري خوني پکې وي
(شکرگني) په بولي، غالبوزي، لږ او قهر لري چه په
قهر سي، په چاپسي الوړي نېنښ په جگوي.

درياب سيند

۵۵

(د واک لاسی دی)

درياب سيند، رُود، واله، لښتی .
چنگاښ، چنگښه، کب (ماهی)

کښتی (بېړی) په درياب کې چلېږي، سفر پکښ
کېږي . دکابل په ښار کې رُود بهېږي، پر هره

غاره يه ښه لوی بازار دی، ښه ښه دکانون
يږي، پړاوسنی ډول (۱)، جوړسوی دی،

د قنډهار په ښار کې ډوډۍ ولې بهېږي - یوه
(پاناو)، بولي، اوبله ډډه خواجه واله، ډهري

ولې شخه لښتی (۲)، جلاسوی دی، په کور کې
بهېږي . ماهی په پښتو کب بولي، ماهی پړوکی وپړو

مړی . چنگښه، او چنگاښ هم په اوبو کې او هم پړو کړی

(۱) اوسنی (عصری) (۲) لښتی (جوی چه) - جدول

۵۶

دېره - تېره

شک، کافی، سخر، سنگمه، گوسه،
 غرگی، شیاخه، گزگنده، گاره، غوندی، غر
 پان، لابن.

په پستو ژبه دېره خورا دېر نومون لری.

شک (ریک) ته وایی، دېره او تېره، یوشی دی
 فرق نه لری. کافی (بلو) ته هم وایی مثلاً د چرے
 کافی.

سخر هغه دېره ده چه سمری یه ولی، کافی یه هم بولی
 مثلاً په لنډی کی وایی :-

دلیونو کا نه راوشوه! پرلاری خم په کافو ولام زیارتون.

سنگه = لو دېره ته وایی. غرگی = وگر دی دېره ته وایی.

شیاخه = پلنه او هوارد دېره ته وایی.

دامتل دی: (دېره چه پر جای پرتوی درنه وی).

۵۷
کبله (تغیر)، گراسته (نمخی)، نیالی، بالبت،
تلتک (پرستن)، کت، پوزی، پوزی،
هغه لوسره کبله راوړه، دلت یه وغوروه، جا،
گراسته هم راوړه، تکت یه وهه، پاکه یه که.
هله یه هواره که (کړه).
کت راواخله دلت یه کبې پرده، پوزی پرواچو.
نیالی پر هواره که، تلتک پر کبې پرده، بالبت هم
راوړه، خان پریوزی! زړه بیکه
ورسه دکوره یو تغراویو نمخی راوړه!
مېلمانده راغله هله ژرسه، بله لو کبله هم راوړه!
دالوی نمخی وغوروه، هغه تغرتکو هه.

ختکی، هندوانہ، انار (انگوری، ننگوسی)،
منہ، انگور (کوز)، انجڑ، بانجن، کدو، توری
شلغم (تپیر، منگریتی)،

ختکی و خورسو، هندوانہ و خورہ سوہ

انار پوخ سو، منہ پخہ سوہ

بانجن پاخہ سوہ، توری پخے سوے

کدو و دواہ دولہ دی، تیلی کدو، اوڑیر کدو،

ژیر کدو و خور وے، کدو بنہ شی دی.

پہ پستو شلغم تپیر بولی، منگریتی یہ ہم بولی.

مگر مشہور شلغم دی.

دقندہا ربہ انجڑ دی، تور انجڑ ہم ستہ.

Page Not
Available

ماضی مطلق

تاخپل تو قلم واخیست ؟ هو ، وامی خيست
 تانن زما ورورولید ؟ هو ، ومی لید
 زمالوی چرگ والوت ، چرگه والوته
 لمړه راوخوت ؟ هو ، لمړه راوخوت
 هلك پر بام وخوت ؟ هو ، وخوت
 د بام د بوال ونړید ؟ هو ، ونړید
 روډ دك وبهید ؟ هو ، وبهید
 واله دك وبهید ؟ هو ، دك وبهید
 تاختكی وخوړ ؟ هو ، ومی خوړ
 تا هندوانه وخوړه ؟ هو ، ومی خوړه
 احمد كله ولاړ ؟ پرون ولاړ (۱)
 ته كله راغله ؟ پرون راغله

ماضی مطلق از مصدر ساخته میشود که لام مصدر را حذف کرده در اول آن واو
 زیاده نموده باشید. چون از لیدل = ولید .
 ولاړ از تلل ، خلاف القیاس آمده .

ماضی قریب

مراد

زہ د باندی وتلی یم . یم

موب د باندی وتلی یو . یو

تہ د باندی وتلی یے . یے

تاسی د باندی وتلی یاست . یاست

دی د باندی وتلی دی . دی

دوی د باندی وتلی دی . دی

دارا باندی وتلی ده . ده

این را در آید

تہ را غلی یے ؟ هو ، زہ را غلی یم (۱)

تاسی را غلی یاست ؟ هو ، موب را غلی یو (۲)

دی را غلی دی ؟ هو ، دی را غلی دی (۳)

دوی را غلی دی ؟ هو ، دوی را غلی دی (۴)

دارا غلی ده ؟ هو ، دارا غلی ده (۵)

در اخیر میغه های اسم مفعول یا صفت کلمات ربط عالیہ را آورده ماضی قریب ساخته میشود .

۶۲

ماضی بعید

فی (روان) (م)

زه پرون تللی وم . وم
موب پرون تللی وو . وو
ته کله تللی وے . وے
تاسی کله تللی واست . واست
دی پرون تللی و . و
دوی پرون تللی وو . وو
دایرون تللی وه . وه

ته کله راغلی وے ؟ زه پرون راغلی وم
تاسی کله راغلی واست ؟ موب پرون راغلی وو
دی پرون راغلی و ؟ هودی راغلی و
دوی راغلی وو ؟ هو راغلی وو
دایراغلی وه ؟ هو راغلی وه

در اخیر صیغه های اسم مفعول یا صفت علامات ماضی بعید را آورده ماضی قریب ساخته شد.

Page Not
Available

ماضی احتمالی یا شکی

راغلی به و م	•	به و م	راغلی به و م
راغلی به و و	•	به و و	راغلی به و و
راغلی به و ی	•	به و ی	راغلی به و ی
راغلی به و است	•	به و است	راغلی به و است
راغلی به و ی	•	به و ی	راغلی به و ی
راغلی به و ی	•	" "	راغلی به و ی
راغلی به و ی	•	" "	راغلی به و ی

اسلم به کورته تللی وی	•	اسلم به کورته تللی وی
اسلم او اکرم به مکتب ته تللی وی	•	اسلم او اکرم به مکتب ته تللی وی
ته به زمو ب کره (کورته) تللی وی	•	ته به زمو ب کره (کورته) تللی وی
تاسی به مسجد ته تللی و است	•	تاسی به مسجد ته تللی و است
زه به بازار ته تللی و م	•	زه به بازار ته تللی و م
موب به د باندی تللی و و	•	موب به د باندی تللی و و

در لازم در آخر صفت در متعدی آخر مفعول علامات مذکور آورده ماضی احتمالی یا شکی ساخته میشود.

ماضی استمراری

- ۱۔ زہ راتلم ، م موہ راتلو ، و
تہ راتلے ، مے تاسی راتلاست ، است
دی راتلی ، ی دوی راتلہ ، ۛ
دا راتلہ ، ۛ دوی راتلے ، مے
- ۲۔ { ما ، تا ، دہ }
{ موہ ، تاسی ، دوی } ویل ، وھل
- ۳۔ { ما ، تا ، دہ }
{ موہ ، تاسی ، دوی } لیدہ
- ۴۔ { ما بہ ویل ، موہ بہ ویل }
{ تا بہ ویل ، تاسی بہ ویل }
{ دہ بہ ویل ، دوی بہ ویل }
دے بہ ویل ، " " "

- (۱) در فعل لازم لام مصدر را حذف نمود ضمائر متصدة فاعلی مے درارند .
(۲) در فعل متعدی خود مصدر ہمین معنی میدہد ، چون : ویل ، کبیل .
(۳) گاہی عوض لام مصدر (ۛ) آورده میشود ، چون : مالیدہ .
(۴) رصنڈا مے ماضی استمراری لفظ (بہ) زیادہ میکنند : ما بہ ویل .

ماضی توینچی

راغلی بہ و م	راغلی بہ و و
راغلی بہ وے	راغلی بہ و است
راغلی بہ وُ	راغلی بہ وُو
راغلی بہ وہ	راغلی بہ وے

از زیادت لفظ (بہ) بر ماضی بعید ساخته میشود چون : راغلی بہ وُ
(یعنی باید مے آمد ، افسوس کہ نہ آمد ، باید ضرور مے آمد ، بد کرد
کہ نہ آمد) .
گاہے لفظ (خو) را نیز در ان زیاد میکنند ، مثلاً (خو راغلی بہ وُ ،
راغلی خو بہ وُ) .

حال

ماضی مکانی

س رفتہ میورم	زہ تَلا ی سَم ، سم
ما ر ر م	موب تَلا ی سو ، سو
خور ر قوری	تہ تَلا ی سَے ، سَے
لا ر ر خورسہ	تاسی تَلا ی سی ، سی
ان ر مہ واور	دی تَلا ی سی ،
اها ر مہ واور	دوی تَلا ی سی ،
ان رن ر ر	دا تَلا ی سی ،

علامہ مصدر را حذف کرده، در آخر آن (ای) آورده، بعد از ان علامات مذکور
 فوق را اضافه نموده ماضی مکانی ساخته میشود.
 ماضی مجهول = در آخر ماضی لفظ (سو یا شو) زیادہ نموده مجهول میگردد.
 ولسد سو، وواہد سو
 ماضی منفی = از زیادہ نمودن لفظ (ند) ماضی منفی میگردد، مگر گاہے لفظ
 نہ در اول، گاہے در بین مے آید چون: سراغی، نہ سراغی (مراند غی)
 راتی، نہ راتی، وکلاہ، نہ وکلاہ.

فصل حال

ته زمان بغ اروم ؟ هوستا بغ اروم

تاسی اروی ؟ هوموین اروی

دی اروی ؟ دی نه اروی

دوی نه اروی ؟ دانه اروی

ته چیری در پری ؟ زه دلت در پری

تاسی چیر در پری ؟ موین هلت در پری

دی نه در پری ؟ دوی نه در پری

(۱) در آخر هر مصدر یک (یدل) باشد از حذف نموده در آخر ضمائر متصداً فاعلی می آرند
گاهی از زیاده نمودن لفظ (ییدی) ساخته میشود، مثلاً :

از دریدل = در ییدی

(۲) لام مصدر را حذف نموده در آخر آن (دی) معروف آورده ، فعل حال ساخته
میشود چون : از تیرل = تیری ، واز تیرول = تیری .

کلیا بدین

نمونه اول

فعل حال - خلاف القیاس

اسلم خان زما قلم اخلی ،	اخستل	مق
خان نین پاک کالی اغوندی ،	اغستل	یوشین
دی پرکت باندی پریوزی ،	پریوتل	
چونکه په هو الوزی ،	الوتل	مرد
خان پرخنو باندی بام ته خیری ،	ختل	مرد شدن
عسکری خیری (درومی) ،	تلل	زمن
وچ لرگی په اورینه سوخی ،	سول	نوحی
دی دباندی وزی ،	وتل	بر آمدن
خان وچاته گوردی ،	کتل	دیدن
خیاط کالی سکینی ،	سکبتل	برش کردن
هلاک د خاشخه په سلواغه او به کا بدی ،	کبتل	لشیرن

فعل حال خلاف القیاس بسیار صیغه دارد که چند از آن تحسیر شده .

لوری لوری

مستقبل

دی به وایی چه نه خُم - وایی به چه نه خُم

زہ به وایم چه خُم - وایم به چه خُم

وہ گورم را به سی - ویرہ سم چه راسی

گمان نہ کوم چه را به سی - نن به راسی

صبر و کہ وہ سی - کار بہ دوسی

کلہ به راسے - ما پسین بہ درسم

تہ بہ کلہ راسے - زہ بہ ما بشام درسم

داسی نہ وایم چه را بہ نہ سے ، وایم :

ولا زہ نہ سے !

کار بہ میوسی ، کار بہ مووسی ، کار بہ دوسی ، کا

بہ مووسی ، کار بہ یہوسی ، کار بہ یےوسی تدبیر

زما کارو کے ؟ ہوز بہ ستا کارو کم !

کارمان مووی ملی من کاروان درام

مستقبل

دی بہ وائی چہ نہ خیم - وائی بہ چہ نہ خیم
زہ بہ وایم چہ خیم - وایم بہ چہ خیم
وہ گورم را بہ سی - وہ بہ سم چہ راسی
گمان نہ کوم چہ را بہ سی - نن بہ راسی
صبر و کہ و بہ سی - کار بہ دوسی
کلہ بہ راسے - ؟ ماپنین بہ درسم
تہ بہ کلہ راسے - ؟ زہ بہ ماپنام درسم
داسی نہ وایم چہ را بہ نہ سے ، وایم :
ولا بہ نہ سے !
کار بہ میوسی ، کار بہ مووسی ، کار بہ دوسی ، کا
بہ مووسی ، کار بہ یہوسی ، کار بہ یےوسی تدبیر
زما کارو کے ؟ ہوز بہ ستا کارو کم !
کارمان ہوزی علی من کاران ہوزان

تو نہر نہ افقہ ای مضارع خورم رشت

تہ لاندیے تللی ؟ ولا رہ سم

زہ ولا رہ کہ گورم چہ جنگ کیبری ! من رستم

بیا ولا رہ سم ! رستم کہ رستم

ولا رہ سم لا وخت دیودی وثر و بہر سیبزم خورم رستم

تہ بر کلہ ولا رہ سم ، زہ بہر سببا ولا رہ سم رستم

دنی بہ چیری ولا رہ سم ؟ دی بہ کار تہ ولا رہ سم

تاسی بہر کلہ ولا رہ سم ؟ مور بہر دشیپے ولا رہ سم

تہ بہر اسے بہر کیہ رشت ما بہر خورم رشت

ہو ، زہ بہر سم ، در بہر سم

یہ ، زہ بہر نہ سم در ، در بہر نہ سم

تہ بہر کار و کے ، (وکرے) ، خورم رستم

ہو ، زہ بہر کار و کم ، (وکریم) خورم رستم

یہ ، زہ بہر کار نہ و کم (نہ وکریم) خورم رستم

۷۳

اسم فاعل

تلونکی روند ، ویونکی کرستہ

تہ سبازموب کرہ راتلونکی ہے ؟

ہوزہ سباستاپی کرہ درتلونکی یم

تاسی زموب کرہ راتلونکی یاست ؟

ہوموب ستاسی کرہ درتلونکی یو !

دی زموب کرہ راتلونکی دی ؟

ہودی ستا کرہ درتلونکی دی !

دوی زموب کرہ راتلونکی دی ؟

ہودوی ستاسی کرہ درتلونکی دی !

دازموب کرہ راتلونکی دہ ؟

ہوداستاسی کرہ درتلونکی دہ !

دغدیرو یونکی سہی دی !

لام مصدر بر حذف نموده در آخر آن لفظ (ونکی) آورده (اسم فاعل) خسته

میشود (چون) از تمل = تلونکی (سروندہ)

اسم مفعول

تَلّی

ته پرون نه ورمه روج چیری تَلّی وے ؟

زّه ورمه روج کلی ته تَلّی ورمه !

تاسی لاته ورمه روج چیری تَلّی واست ؟

موب لاته ورمه روج باغ ته تَلّی وو !

دی ورمه شپه چیری تَلّی وو ؟

دی ورمه شپه یو خای په میلمستیا تَلّی وو !

دوی برای چیری تَلّی وو !

دانن چیری تَلّی وه ؟

دانن دیلا رکه تَلّی وه !

دوی واده ته تَلّی وے !

غُلُو یوسری شکوئی ، اویو یه وژلی و .

لام مصدری رامشد و نموده در آخر آن (ی) آورده اسم مفعول ساخته میشود

چون از تَلّی = تَلّی ، واز وژل = وژلی .

تہرہ روح راجہ ، دلتہ کارکوه ، نرحت
کارہ چہ پد راحت سے ، صبرکوه ، بازوڑہ ،
زیارگالہ ، پرخبرہ غوب نیسہ ، پام کوه ،
پدا حسان خوشکا لہرہ (خوشکا لہ کپری)
لہ خیلوانوسرہ خیلوی پالہ ،
و حق تہ تن بڑدہ (تن ورکوه)
سم ویہرہ ، بیجاہ مہ ویہرہ ،
پداوبوکی پد گدر گہرہ ، بے گدرہ مہ گہرہ ،
تلخہ ، راجہ ، گنپنہ ، ولا رہرہ .

موتر اولہ ، آس بوزہ ، ہلتہ یہ وترہ .

موتر دلت ودر وہ .

پر آس سپورسہ ، پہ موتر کی کبپنہ .

آس و جغلوہ ، موتر و چلوہ ، موتر پاک کہ .

ہلک لوی سے ! دلا رہے ہر ترسہ .

ہلتہ ودر یہ ، دلتہ مد در یہ .

سم گورہ ، شاو خوا مد گورہ ، مد خانہ .

قلم راوڑہ ، مشوانی واخہ ، رنگ پکش واچوہ .

کاغذ راکہ ، پاکت ہم راکہ ، اوبد پاکت راکہ .

مد جہ ، مد جی ، مد خورہ ، مد خوری ، مد کوہ ، کوی .

(مد) علامہ نہیں در اول امر سے آید ، چون : (مد جہ ، مد کوہ)

خو، خه، هیش، لبر، بنه، بد (۱)، خود ویدی

دِ اخیستی دِی؟ خلورمی اخیستی دِی، هلت

خه دِی؟ هیش نه دِی؟

تابنه کری دِی، هغه بد کری دِی.

تاخه کری دِی؟ ما هیش نه دِ کری!

ده وهل کری دِی، هغه بشکنجل کری دِی.

ده کبشل کری دِی، مالیکل کری دِی.

تاخه ارویدلی دِی؟ ما هیش نه دارویدلی.

(۱) هرگاه فعل متعدی به کلمات فوق و مصدر بصورت مفعولی نسبو گردد بصیغه جمع می آید.

هغدیوه سِری یوے ^{۱۱}بِیچی ^{۱۲}ته منگی ورکی .

هغدیوه سِری ^{۱۱}درو ^{۱۲}بِیچوته کالی ورکره .

هغدیوه سِری ^{۱۱}ودو ^{۱۲}وسمه ^{۱۳}ته یوه ^{۱۴}دودی ^{۱۵}ورکره .

تاوسر ^{۱۱}وته ^{۱۲}خلور ^{۱۳}دودی ^{۱۴}ورکره ؟

مایوختکی ^{۱۱}اویوه ^{۱۲}هندوانه ^{۱۳}وخوره .

مایوغویی ^{۱۱}اویوه ^{۱۲}غوارا ^{۱۳}نیوه .

تاهندوانه ^{۱۱}اوختکی ^{۱۲}وخور ؟

تاغوا ^{۱۱}اوغویی ^{۱۲}راینو .

چون برای فعل ماضی متعدی و مفعول باشد، تذکر و تأیید وحدت جمعیت فعل لمجاظ مفعول دوم میشود . و نیز چون برای فعل ماضی متعدی دو یا زیاده مفعول بر سبیل عطف باشد تذکر و تأیید وحدت جمعیت فعل لمجاظ آن مفعول میشود که قریب فعل باشد .

پر، باندی - تر، لاندی

زما قلم پرمېز باندی پروت دی .

ستا کتاب پرمېز باندی پروت دی .

زما قلم تر مېز لاندی پروت دی . زما قلم تر مېز

ستا کتاب پرمېز پروت دی .

سر پر بالبت باندی گېښېږده .

لاش تر سر لاندی گېښېږده .

هلاک پر چوکی باندی ناست دی .

هلاک تر چوکی لاندی ناست دی .

لاس تر لاندی که، بار پر باندی که دیتیم

پر سر باندی دمهر بانی لاش تېرووه .

سدره و نه لاس

(مفرد) (مفرد بصورت جمع) (جمع)

سَمی راغی	سَمی ویل (۱)، سَمی وویل
سَمی جی	سَمی وخور، سَمی وخور
سَمی غایی	سَمی وخیل، سَمی وخیل
سَمی وایی	سَمی وویل، سَمی وویل
سَمی گون می	سَمی ترزنگان، سَمی ترزنگو
سَمی خوله می	سَمی دخاله خوند، سَمی دخاله خوند
سَمی سترگی می	سَمی دسترگی تور، سَمی دسترگو تور

اسم مفرد که فاعل فعل ماضی متعدی شود، بصیغه جمع گفته میشود، چون :
 سَمی ویل، وجمع آن به داومی آید، چون : سَمی وویل .
 لهذا اگر کدام عامل بران بیاید نیز بصورت جمع گفته میشود، وجمع آن به داومی آید، چون : دسَمی کار، دسَمی وکار .

سَمی راوَله (۱) . قلم راوَرِه (۲)

آس راوَله . تویک راوَرِه

خر راوَله . لرگی راوَرِه

بگی راوَله . کالی راوَرِه

سَتا آس راوَلَم؟ سَتا تویک راوَرِم؟

تاتِب سَمی دِرولَم؟ تاتِب قلم دِرورِم؟

دِه تِه موتر وِرولَم؟ دِه تِه پیخه وِرورِم؟

ماتِه بگی راوَله . ماتِه دودی راوَرِه

(۱) چیز نائیکه یا خود می آید فعل علحه دارد، چون: راوَله .
(۲) و چیز نائیکه یا به خود نمی آید، آورده میشود، فعل علحه دارد،
چون: راوَرِه .

خوك ، چا (۱)

یو چا ویل د شپه تلم پیره والا را باندی بڼغ کره:

خوك یی !

ماویل : خیل !

بیا می خوک ونه لید ، اونه چا بڼغ راته وکی .

بله شپه د چا سره تلم خوک می ونه لید ، اونه

چا خه راته وویل ، هیخوک پر مخه رانه غله .

هیچا هیخ راته ونه ویل (۲)

فرق بین (خوک و چا) این است که (چا) با فعل متعدی و نیز با صروف جار و
می آید ، چون : چا ویل ، چاته ، د چا سره ، چا شخه . درینجا ، خوک
گفته نمیشود . و (خوک) در باقی حالات می آید .

(۲) هیخوک در اصل هیخ خوک ، و هیچا در اصل هیخ چا بوجه تخفیف چنین گفته میشود .

۸۳

شخه، را شخه، در شخه، و شخه

ستا شخه قلم سته ؟ هوژما شخه قلم سته

قلم در شخه سته ؟ هو، را شخه سته

دده شخه قلم سته ؟ هو، قلم و شخه سته

قلم در شخه دی ؟ هو، قلم را شخه دی

ساعت در شخه سته ؟ هو، ساعت را شخه سته

ساعت در شخه دی ؟ هو، ساعت را شخه دی

شو بیجی دی ؟ خلور بیجی آواته دقیقه دی

زما ساعت پاته دی - خلور بیجی او پنجه دقیقه دی

دده په ساعت کی خلور بیجی اوژو په دقیقه دی

در په دقیقه له مخه د منار ستا خلور بیجی و وهله

را شخه (تزد) شخه (تزد) شخه گاهه مخفف (خه خبریم) نیز گفته میشود
شخه شخه، یعنی خه خبریم = (چه خبر دارم)

۸۴

وړاندې، وروسته، مخامخ، ترشا

زه نن تر تا وروسته راغلم

ته تر ما وړاندې راغله

ته تر ما دمخه راغله

ستا مخامخ څو ولاړدی؟

زما مخامخ ته ولاړی؟

ستا تر شا څو ولاړدی؟

زما تر شا یو مسکین ولاړدی څه غواړی

تر شامه درېږه راسه مخامخ ودرېږه

بے عقل وړاندې ځی وروسته نه گوری

عقل وړاندې ځی وروسته گوری

يُولَه بَلَه ، يَوْتَر بِل ، يَوْتَر بِل

مسلمانان يوله بله سره سلام کوي ، محبت سره کوي ،

پوښتنه سره کوي . په تنگه کي يوله بله کومک کوي

چېر دنگ ځای راسي يوتر بيل جارېږي .

يوله بله خوښي سره کوي ، يوله بله سره پالي .

چېر د ممراني ځای راسي يوتر بيل وېماندي کېږي .

بايد موږ ټول پښتانه يوله بله سره کومکون وکو

يوله بله خواخوږ توپ وکو - يوتر بيل وسيله وکو

يوتر بيل جار سو !

يوله بله سره پښتو وايو ، پښتو او پښتواله وکو ،

پښتو پالو ، پښتو ښه وروڼو .

په دې ډول د پښتو ژوند

۸۷

بَرَنی ، پَرُونی ، اُولَنی ، اُوسَنی

پَرُونی خَتکی ، خور و کِه نَنی ؟

پَرُونی خَتکی دِ پَر خور و .

تر دوار و ختکو بَرَنی خورا خور و .

دا کِم قلم دِی ؟

دا هغه اُولَنی قلم دِی چه ماناته در کاوه ، اوتا

نه کاوه !

دا اُوسَنی قلم دِی تراولنی دِ پَر شه دِی .

هغه بَرَنی سَری شوک و ؟

بَرَنی سَری خود پَر شه سَری دِی ، زموږ خپل دِی

سفرته تللی و ، اوس راغلی دِی ، موږ برای

میله کمری و - اشرف خان نومیر دِی .

يُولَه بَلَه ، يَوْتَر بِل ، يَو پُر بِل

مسلمانان يوله بله سره سلام کوي ، محبت سره کوي .

پوښتنه سره کوي . پد تنگسه کي يوله بله کومک کوي

چېر د تنگځای راسي يوتر بيل جار پري .

يوله بله خوښي سره کوي ، يوله بله سره پالي .

چېر د مهماني ځای راسي يوتر بيل وښماني کيږي .

بايد موږ ټول پښتانه يوله بله سره کومکون وکو

يوله بله خواخوږ توپ وکو - يوپر بيل وسيله وکو

يوتر بيل جار سو !

يوله بله سره پښتو وايو ، پښتو او پښتواله وکو ،

پښتو وپالو ، پښتو ښه وروڼو .

د دې داسې تر ټولو

۸۶

کله کله ، کله نه کله

(ملاقات)

کله کله مهرباني کوه زمونږ کړه (کورته) راجه .
شل کړته : ستاسي کورخو زمونږ خپل کور دی .
ولي به نه درختم !

که تاسي هم کله نه کله زمونږ جای ته تشریف راوړي
ډېر به مو ممنون شم .

ولي به نه درختم ؟ که خدای کول خوږ پلا به درسم .
خدای مو راوړه !

خدای دښه درو لي ! او س به سره رخصت سو ،
بيا به که خدای کول سره جو و راجو !

دخدای په امان ! پر خدای موسپار لي ياست !

۱۹

ح

یا، کہ، کہ نہ وی، ھرو مرو، کورت ابرا
تہ پستو وائی کہ فارسی؟ پرماد واریودی.
کہ پستو وائی کہ فارسی زہ یہ در سرہ وایم.
کلہ دخی سرہ خے؟

یا بہ سبا ولا رسم یا بل سبا، کہ نہ وی، /
دریم سبا خو کہ خدای کول ھرو مرو جسم!
تہ بہ کلہ خے؟

زہ بہ یا ولا رسم یا بہ نہ سم ولا پ.
خوتہ کہ ژرو ولا رسمے بشہ بروی، چہ بیاهلتہ
انتظار در تہ کوی. وعدہ دکرے دہ.
باید ضرور (ھرو مرو) دریمہ روج ولا رجا
(کورت دو وعدے خلاف مکوہ)
ابرا

۹۰

او، بیا، ہم

زہ اوتہ بہ کله جو؟

زہ اوتہ بہ اوس جو!

زہ کورتنہ ولا ہم بیا مسجدتہ .

زہ ہم یو وار مسجدتہ ولا ہم بیا کورتنہ .

چہ تہ راغلی زہ ہم را غلم .

زہ سبز کال بیا حج تہ خیم، تہ خجہ کہ نہ؟

زہ ہم ستاسرہ خیم، بیا خدای خبر چہ ژوندی ہم کہم؟

اوس خمر کوئے راخہ چہ ز مور کرہ ولا رسو .

سلامت اوسے نن دہر ستری ہم کورتنہ خیم .

راخہ ولا دہر سو!

خورا ستری اوستو مانہ ہم رخصت می کہ، بیا بہ دریم .

پر خدای سپار لی یے، تہ می ہم سپار لی یے!

۹۱

بے ، مہ ، نا ، نہ

داسری بے زیرہ دی .

دغہ سری بے کمال دی .

ہفہ ہلاک ناقبل دی .

دی ناپوہ دی .

زہ ناجورہ یم .

دی نہ راجی ، نہ کارکوی .

تہ دہر خرخ مہ کوہ ، پور مہ کوہ .

سہار (گھیز) ناوختہ لہ خوبہ مہ کشپنہ .

بے باکہ مہ اوسہ .

ناپوہ سہی بے قدر وی .

دناپوہ سرہ گورث مہ کشپنہ .

۹۲

باندی، پیر، پر، شخ، سره، له
هلکان پر خرو سپاره را غله . اندر
په او بو کی ولو پدم .
په بد لو خوک نه لوی پیری، په وهلو نه سم پیری .
پر سم و باندی بزغ و که چر راسی .
له سم و سره ولا رسه، د بنجوسره مځه .
د بد و سم و شخ د بنو هیله مځه .
پر مړ و بد مځه وایه، و مړ و ته د عاکوه .
د بنجوپه نه ول خان مځه جوړ و .
دم و په شان اوسه !

از اثر عامل جمع به واد مجبول مے آید .

۹۳

ملاقات

السلام علیکم!
وعلیکم السلام ستوری مہ سے، ہر کلمہ را سے
خدای در اولہ!
خیر یوسے، خدای دیشہ دثرو لی!
جو ریے، احوال دپہ خیر دی!
شکر! سلامت او سے، ایمان دار سے!
کور، کھول موجدو ری!
دخدای فضل دی، قول مرغ یو، ستاسی عزت غوارو!
ستاسی احوال پخیر دی؟ ہلکان موشہ دی!
الحمد لله! قول بشہ یو! ستاسی بہ راتگ دپہ خوشحالہ سو!
سلامت او سے!

زہ ہر رخت ستاسی سلام تہ را خم!
دپہ مہربانی دیو کہہ، زمونہ کو رستا خیل کوردی!
پہ عزت او سے!

دکاندار !
ختکی خه نرخ ورکوی ؟
صاحب دروپی دوه من
خوابه دی ؟
هو ! لکه قند داسی خوابه دی !
خدای دوکی چه هم داسی وی !
دغه دره دانه راوتله !
دغه دی ، خان صاحب ! (یونیم من) یونیم سوه !
خودرکم ؟
یوه افغانی راکه ، زه به پنجه ویشته پوله بتردرکم .
دېرینه واخله .
دغه یو ختکی زما په خیال او م شاتنه دی رالیشیکه .
پرسترگو ! کم درکم ؟
هغه ژیر ، زین ختکی راکه .
دېرینه ، دادی په قول هم ورسره برابر سو !

* اول عدو صبح باز کرمه آید ، چون : یونیم من ، دوه نیم من مگر
خاص (یونیم من) در بعض طوائف هم استعمال یشود .

سکیت والا !
بلے صاحب !
دسکریتوقطی پہ خودہ ؟
پہ پنخوس پولہ !
هغه بل زیل پہ خودہ ؟
هغه پہ او یا پولہ ، خورائشہ اصیل سکریتدی !
بنہ دغہ یوہ قطی راکہ .
دغہ ده حاضرده ! اورلکت (گوگرد) خونہ غوارے ؟
بنہ دی یوہ د اورلکت قطی هم راکہ !
پُسترگو ! دغہ ده !
راکہ ، خودرکم ؟
پنخہ او یا پولہ راکہ قربان دشمن !
دا افغانی واخلہ !
دپر بنہ ، پنخہ ویشٹ پولہ بہ بیرتہ درکم .

۹۶

بگی والا !

بلے صاحب !

موب دُرے تَنے یو دبا بریا چا باغ تہ موبوزہ !

پُرسترگو !

پرسترگو مومہ بیا یہ بگی کی موبوزہ خو غوارے ؟

یوہ نیمہ افغانی دیوے خوا، او یوہ نیمہ دہلی خوا !

دہریشہ !

مہربانی وکی سپارہ سنی !

موب مسافر یو بگی ورو ورو وہہ (ولہ) چیل
دکو !

دہریشہ !

دا کہ خای دی ؟ دغہ دنجات مکتب دی

ہغہ ماشین خانہ دہ

ہو غہ دھارتن پُل بولی

کابل

زمون پیا چا پد کابل کی دی، کابل لوی بنار دی
شاوخوا یه غرون دی - پد منج کی یه رود بهیری
درود پر هره غاره بنه پراخ لوی بازار دی
پر بنه داول دکانون جور سوی دی، هر چی پکن
سته - پد کابل کی بنه بنه هوتاون دی، یولوی
بنگ دی - خورا دهر مکتبون، اومدرسه پکن
سته - دهر عسکر پکن سته! بنه بنه حمامون پکن
سته، داور لکت کارخانه، اود کشمیرے کارخانه،
اود وسیله کارخانه پکن سته - دخر منی منچد، اود
بو تو کارخانه پکن سته - پد مکتب صنایع کی بنه
غالی اوفور بنه شیان جور پیری .

قندھار

قندھار ڀڻه ڀڻار دى ، زموږ د پاك نبي حضرت
(محمد رسول الله ﷺ) خرقه شريفه پکښه سته ، د خر
شريفى ښه لوى زيارت دى ، لو جامع يه ده ،
د قندھار ښار خلوړ لوى بازار ون لرى ،
قندھار خورا ډيرى ښه ميوه لرى .
د غازى احمد شاه بابا قبر په ښار كې دننه دى ،
او د ښاغلى حاجى ميرويس نيكه قبر د باندې كوكر
كې دى . دواړه ښه لوى گنبدې لرى ، ښه زيارت دى !
د قندھار قول خلق پښتو وايي ، خورا ډير مسجد
او ښه ښه علما پکښه سته .

پستو ژبہ

پستو ژبہ! زمونہ ملی شربہ دہ، زمونہ کورنی شربہ دہ
زمونہ موری شربہ دہ!

خورا بنہ ژبہ دہ، دپره پراخہ ژبہ دہ، مونہ پستو
باید خیلہ ژبہ ورؤزو!

بنہ یو پالو! خورایہ بنہ زده کو!

هر هغه قوم چه خیلہ ژبہ ندری گواکی ژوند ندری!

نن روج زمونہ، زلمی، شاغلی، پستون، سنگیالی

اعلیٰ حضرت غواری پستو زمونہ علی شربہ کی، او

پالنه، او روزنہ یه وسی، خاوند تعالیٰ ددی په

دے بنه نیت او قصد کی کامیاب کی آمین!

۱۰۰

پښتو ژبه وایي :

زه چه پښتو ژبه یم د پښتو ژبه یم

د نارینو ژبه یم د نوموړو ژبه یم

زما روزنه وکی

زما پالنه وکی

زه عالمان غواړم زه فاضلان غواړم

زه ادیبان غواړم زه ښه زلمیان غواړم

چه ما علمی ژبه کړی

او ما رسمي ژبه کړی

مؤلف : صالح محمد

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

Page Not
Available

فارسی	پشتو
اصح فرت ما خوب خوب کړای دیر لښي بافته میشود.	لوړ د زشل زه پښه پښه کړای تکران او و د ل کړی.
در جیل سراج خوب خوب لښي و نخچه بافته میشود.	په جیل سراج کښه پښه کړای سپښه پښه کړای و و د ل کړی.
د لنگوته های بسیار خوب و دستار و دستمال های دست نیز ساخته میشود	آودیری نه لنگوته او لښی اولاس و چونگی هم جوړیږي
د دستارهای کلان شال کشمیری حال کامل خلاص شدیم.	د کشمیر د شال له منډه شو اوس تشپړ خوشی شو.
در کابل پتوهای پتی بسیار خوب ساخته میشود. و تجارت کلان بیان میشود	په کابل کې پتو پتو او د پتو جوړیږي. اولوی پلور پلور کړی
اکثر کالای نورستان رزموی نری.	د نورستان د پرتوړي زه پښه

پښتو	فارسي
آفېچن دي - په قندهار کې سپين قورگسي خورا ستر جوړ پيړي - زموږ پاشوال دوي کړي خيچي پاسلي د خپل زميني تکران غندوي	ولشېست - د قندهار کوسي داي پي نخه لپار خوب ساخته ميشود - پادشاه ما حکم کرده - که رعيت من تره داي دکن خوراپوشه
اوويشتمه لوسته د پښتون پر لاس کې ليکي د مجلک پوهني افغانستان د اکو وشرته وويل - چي اے تره مینه ورو	سبق بيت وېستم د دست افغان کتاب جغرافيه افغانستان بود - اکو با وگفت - که اي برادر غريز من !

فارسی	پښتو
این کتاب که بدست گرفته -	دا لیک چې په لاس کې دی شوی دی
نا مشحیت - وچه میگوید!	نوی شوی - او شخه وایی!
در قطن با وچه گوید - ای دیده من!	پښتون ورتنه وایی - ای تو مای!
این کتاب وطن مارا نک ن میدهد	دا لیک ز من د سینی نه ووهی
که ما بشناسیم -	چی نه پښین نو -
در گری نخله - که لدا	او که خواه و غواړي چې ننځه نه
بگیرد - باید که تمام ما خون یی	داخلی رویه چی توله خلی یی تویی
و برای دشمن بگذریم -	او غلیم - تے پرلیدو -
در سبق دیگر وطن عزیز خورا	په بله لوستنه کی بهر خوږی
خوب بتوانک ن میدهم -	بښه در و بشیم -

فارسی	پښتو
سبق پښتو	آټو لښته لوسته
تو افغاني څه؟	تر پښتون لږ څه؟
بلي - سن اقامت - پدران من	هو - زه پښتون يم پلرونه
همه افغان بلودند	ټوله پښتانه وو
افغانستان ماير خدنايب الحکومتي	زمن پښتني مني پخولونيايو
و حکومتی ماڼۍ اعلى تقسيم شده است	آفلونايو ویشلي سوي دی
بر پنج نایب الحکومتي او چار حکومتی ماڼۍ	پنځه لویا بيو او څلور لورنا بيو
تقسيم شده است	ویشلي سوي دی
پان پنج نایب الحکومتي څه گډام است	هغه پنځه لویا بيو څه گډام دي
کابل - قندهار - هرات	کابل - قندهار - هرات

فارسی	پښتو
مزار شریف - قطغن - د چهار حکومتی د اعلیٰ کد ام است؟ سمت شرقی - سمت جنوبی - فراه - میمنه -	مزار شریف - قطغن - آوځلو تر لور نه پاتې کی دی؟ مخانی لور - کښی لور - فراه - میمنه -
سبق بیت ونهم پایه تخت کد ام شهر را میگویند؟ پایه تخت آن شهر را گفته میشود - که پادشاه در آن سکونت میکند - کابل پای تخت است؟ بله - اعلیٰ حضرت	نویشتمه لوښته پلازمینې کم ښو ته وایي؟ پلازمینې هغه ښو ته ویل کیږي چی پان سوال پکښی اوسی - کابل پلازمینې دی؟ هو - زموږ لور ته تر شل

فارسی	پنجتو
ایرمان الله خان غازی پیکر تیمور شاه چی دلو دوشل احمد شاه غازی زوی کابل خیل پلازمینی کی نوکران و سر دپشتان پاسبان پلازمینی دی -	ایرمان الله خان غازی پیکر تیمور شاه چی دلو دوشل احمد شاه غازی زوی کابل خیل پلازمینی کی نوکران و سر دپشتان پاسبان پلازمینی دی -
سبب سیم دله پایی تخت که بود - از حضرت احمد شاه درانی که فغان او اباد کرده است -	دیر شمشک نوشته قند غار دچا پلازمینی دلو دوشل احمد شاه غازی چی دله پایی تخت که بود -

۱۳۵	پیشینو
د قندهار په ښوونکي څانګه کې د لیدو شوی د مېرمن د رسول ښاد مننه کړې په احمد شاه غازی د ښار لخوا داوړې وه. پکښې ده - آغلې خوا ته وښاد مننه وکړې نخه یوه لوی څښتنه ده -	د قندهار په ښوونکي څانګه کې د لیدو شوی د مېرمن د رسول ښاد مننه کړې په احمد شاه غازی د ښار لخوا داوړې وه. پکښې ده - آغلې خوا ته وښاد مننه وکړې نخه یوه لوی څښتنه ده -
سېوې ویکم هرات په پای تخت کې د پادشاه لود هرات د لوی پلار په پای تخت کې د پادشاه لود	یو دیر شمه لوسته هرات د پادشاه لود هرات د لوی پلار په پای تخت کې د پادشاه لود

۱۳۶

فارسی	پښتو
من همه آن پادشاهان را نمیشناسم -	نه توله هغه پادشاهان نه پېژنم -
نام یکی از آن پادشاهان	د یوه نوم له هغو څخه -
نشان بده - که نشانم -	داوسنځه - چي وگه پېژنم
مشهور پادشاهان که هرگز	خپور نومې پادشاهان چي هرگز
پای تحت او بود - سلطان حسین	پلاوښتی وو - سلطان حسین میرزا
که میر علی شیر وزیر او بود -	چی امیر علی شیر وزیر وو -
و مولانا جامی و حسین واعظ کاشفی	آموولنا جامی و حسین ^{کاشفی} عظیمی
در وقت او بودند -	دغه په پک کی وو -
بسیار آبادی ما در هرات گشته	ډیری ودانې تیر په هرات کی
و خوب عدل یاد میشود -	کری ډیر دینا و پېرنا و عدل کی
در هرات قبر کدوم پادشاه است؟	په هرات کی د کوم پادشاه وړي ده؟

فارسی	پښتو
قبر امیر دوست محمد خان دران است - که پدر تمام پادشاهان محمد زائی است - دازین جبریت او را امیر کبیر میگویند -	د امیر دوست محمد خان د وینځ پکښې ستره چی پلار د ټولو محمد زو پاشوالانو دی - اولوی امیر دغه د پاره بولې
بقی سی و دووم شهرار شریف را چرا فرار شریف میگویند؟ این سخن مشهور است که درین شهر قبر مبارک حضرت علی چهارم یار رسول ما است -	د دودیز شمه لوسته د مزار شریف بنوړولی مزار شریف بولي؟ دا خبره ځپړه ده - چی پدی بنوړلی د حضرت علي خټک زموږ د رسول ښادمنده وري ده -

فارسی	پښتو
ازیرن چته نزار شریف یگویند - واین بسیار معزز جای است - در قطغن چیست ؟ در قطغن چشمه نمک آب است - نمک بسیار را ازین جا بکابل و شهر ماسه دیگر می برند -	ځنگه په مزار شریف بولي - او د ادين مخور جای دی په قطغن کی څه سته ؟ په قطغن کی د مالگو پیښه ده دین مالګه کابل او نورو ښوروله ځنی وړي -
سبق سی و سوم گزندی بسیار بازی گوش است - سبق را یاد نگیرد - از مکتب بسیار غیر حاضر شد -	دری دیر شمه لوسته گزندی د یو لوب غاړی دی - لوسته نه په زړه کوي - له لوستنې څخه دیر الوتیاوي

پښتو	فارسي
آوگيځ تر لمر خاټه پورې بڼه وي	صبح تا آفتاب برآمد خواب بڼه شي
د لوستني څخه چي خوشي سي په	چون از مكتب رخصت شود - در
اتونځي کي گزړي -	بازار ميگرږدو -
آوتړيا لي چي تړده ډير	وشر ياکي که از وليار
کشر دي بڼه هلاک دي -	کم عمر است خوب بچ است -
گيځ د لمانځه پر ناره وښوي	صبح بوقت اذان بيدار بڼه شي
بڼه لمر وځ او او دس کړي	خوب نماز و وضو مينه -
په لوستني کي تل اوسني وي	در مكتب هميشه حاضر بڼه شي
وړوسته تر خوشي سم کو تر رڼي	بعد از رخصت شدن برابر خانه مي آيد
او په کوتر کي هم خپل لوسته نه ده کوي	و در خانه نيز سبق خود را ياد ميگرږد -
نوپه هرو آز ميسل کي گړندي شا	پس در هر امتحان گړندي پير

